

ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם. ברש"י מהו שוב ויברך אתכם כאשר דבר לכם, אלא אמרו לו משה אתה נותן קצבה לברכתנו כבר הבטיח הקב"ה את אברהם אשר אם יוכל איש למנות וגו', אמר להם זו משלי היא אבל הוא יברך אתכם כאשר דבר לכם. ויש לדקדק שהרי בכלל מאתים מנה, ומה תועלת בברכתו משלו כלל, ועוד למה קימץ 10 בברכתו ונתן להם קצבה, ומדוע לא ברך אותם בלי גבול וקצבה:

ונראה עפ"י מה שאיתא בספרים בהא דשאל אלישע מאליהו (מל"ב ב') ויהי נא פי שנים ברוחך אלי, והשיבו הקשית לשאול אם תראה אותי לוקח מאתך יהי לך כן, ואם אין לא יהי, ואמרו ז"ל בטעמו של דבר כי המברך הוא צינור לברכות, וא"כ א"א שתחול הברכה יותר מכפי מסת מדרגת המברך, וזהו שאמר לו אליהו הקשית לשאול פי שנים, 20 שזה שאין בי לא אוכל להשפיע עליך בברכתי, אלא אם תראה אותי לוקח מאתך, שאז תהי' מדרגתי גדולה מאוד, אז אוכל להשפיע עליך כמבוקשך, עכ"ד:

וכן יש לומר נמי שמשרע"ה באשר הי' מלוש בגוף הי' בעל גבול וקצבה, ע"כ לא הי' אפשר לו להשפיע עליהם בברכתו מה שהוא בלי גבול וקצבה, אלא בלך אותם שהשי"ת יוסף עליהם ככם אלף פעמים, היינו דהנה לקבל ברכות צריכין להיות כלי המקבל, 30 וכבמדרש (ב"ר פ' ס"ו) ויתן לך האלקים יתן לך ברכות ויתן לך כבושיהן, ופירשו בו שתהי' כלי לקבל הברכות, והנה לקבל ברכות בלי גבול וקצבה צריכין נמי להיות כלי בלי גבול וקצבה, ואיך אפשר זה, אך אם האדם מחליף כח בכל עת ברגש חדש, ומתחיל בכל פעם מחדש כאילו לא טעם טעם עבודת ה' מעולם, זה עצמו הוא דבר שאין לו קצבה,

כי לכל תכלה ראיתי קץ, אבל כשמתחיל בכל פעם, זה דבר שאין לו קץ וגבול, שלעולם יתחיל מחדש, וזה עצמו עשאו נמי כלי לקבל ברכות בלי גבול וקצבה:

והנה ידוע שאלף היא תכלית כל המספר, כמו שאיתא בספרים כי כשהגיע המספר לאלף חוזר לאחד, אלף אחד, שני אלפים וכו' עד אלף אלפים, ואין בלה"ק שם מספר יותר מאלף, ורבבה איננה שם המספר אלא מלשון רב, וכשהגיע המספר לאלף חוזר חלילה, אלף אותיות דדין כאותיות דדין, וזהו שרמו משרע"ה בברכתו יוסף ה' עליכם ככם אלף פעמים, היינו תחזור ותתחילו מחדש כאילו לא הייתם מימיכם ותחליפו כח כנ"ל, ובהו תהיו כלים לקבל ברכת ה' בלי גבול וקצבה כנ"ל, וזה עצמו היתה מדתו של משה, שהי' בכל עת כאילו היום התחיל, וזה שאמר אתה תחילות להראות את עבדך, שהכל הי' התחלה אצלו, וכאילו לא טעם טעם עבודה מימיו, וגם שמו משה מורה על זה שהוא לשון הוה שהוא תמיד משוי ממים דהיינו מחומריות

כידוע בספרי מהר"ל, והיינו שבכל עת הי' רואה את עצמו כאילו לא התחיל כלל בעבודה, וכידוע ממעשה דרב סעדי גאון, וזהו משה בחולם המ"ם ולא משה בקמץ, וזהו שאמר להם זו היא משלי היינו מדתי:

שם תמצא ה' כנ"ל

בש"ס מגילה (ה): א"ר חנינא רבי נטע נטיעה בפורים וכו' וביקש לעקור תשעה באב ולא הוודו לו (מט"ב) אמר לפניו ר' אבא בר זבדא רבי לא כך הי' מעשה אלא תשעה באב שחל להיות בשבת הוה ודחינהו לאחר השבת ואמר רבי הואיל ונדחה ידחה ולא הוודו לו חכמים:

נראה לפרש הפלוגתא עפ"י מה ששמעתי ביחוד מכ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה בענין הצומות, על פי מה שהגיד הקדוש הרבי מלובלין זצלה"ה בפסוק (נחום א') לא תקום טעמים צרה, כי כל הנסים שנעשו לישראל נעשה רושם באותו זמן, ובכל שנה כשמגיע הזמן הוה מתעורר הנס בצד מה, כענין פסח ושאר המועדים שמתעוררים האורות שהיו אז בשעת הנס, אך הצרות ר"ל לא נשאר מהן רושם בומן, וזהו לא תקום פעמים צרה, שמן הצרה אינו נשאר רושם בזמן לפעם אחרת, עכ"ד. אך לפי זה צריך להבין מהו ענין הצומות 20 שבכל שנה בומן הוה, וי"ל דהנה או באותן הצרות נטלו ישראל הפוכי על כל עיונותיהם והצרות היו להם לכפרת עון עד שנעשו נרצים לאביהם שבשמים, וע"כ אמרו ז"ל (יומא ג"ד) כשנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה, אף שבומן שאין עושין רצונו של מקום הפכו פניהם זה מזה (ב"ב צ"ט), מ"מ אז היו מעורין מחמת שנעשין או רצוין, וריצוי זה נשאר ממנו רשימה לדורות בכל שנה בזמן הוה, אבל ידוע שלכל דבר ולאורות 30 הבאין מן השמים צריכין למטה מעשה שיהי' כלי להכיל, וכמו הנשמה שמן העליונים אי אפשר לה להיות למטה בלתי גוף שנושא אותה, ע"כ תקנו ז"ל הצומות שיהיו כלים להכיל את הריצוי והאורות, מעין או שהצרות היו כלים לריצוי, עד כאן דבריו הקדושים ודפח"ח:

והנה ידוע דבשבת בא האור בלי כלים, וע"כ אין במצוות שבת עשי', וכמו שהגיד כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה הטעם דאין בנין ביהמ"ק דוחה שבת, שענין ביהמ"ק להיות כלי להשראת השכינה ובשבת אין נוקקין לכלים, ומה"ט שבת לאו זמן תפילין, עכדה"ק, ולפי זה י"ל דהיינו טעמא דרבי בט"ב שחל להיות בשבת הואיל ונדחה ידחה, כי מה שאין צריך בשבת להתענות אף שזוכין בשביל התענית לתוספת ריצוי כנ"ל, הטעם מפני שבשבת א"צ לתענית שיהי' כלי לריצוי, כי זוכין לריצוי בלי שום כלי, ומאחר שכבר זכינו לריצוי למה לנו עוד להתענות למחר, ע"כ פסבור רבי הואיל ונדחה ידחה, אבל לא הוודו לו חכמים, וטעמם דהנה ידוע בהפרש

הנשמה היתירה של שבת משל יו"ט, דשל שבת מסתלקת במוצ"ש אבל של יו"ט נשארת, והטעם הגיד כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה משום דבשבת אין בה תפיסת יד אדם אלא קביעא וקיימא, אבל יו"ט דבי דינא מקדשין לי' הוא של האדם עצמו על כן אינו מסתלק, וידוע עוד טעם הרמב"ן שאין מברכין על הבשמים במוצאי יו"ט משום שאין הנשמה היתירה של יו"ט מסתלקת, וע"כ י"ל דה"ט דחכמים לא הוודו לרבי, משום דכן נמי רושם הריצוי של ט"ב שזכינו לו בשבת בלי כלים, רק בשבת אין צריך לכלים ובהסתלקות השבת מסתלק נמי רושם הריצוי באשר אין לה כלים, לזה תקנו תענית ליום המחרת שיהי' כלי לרושם הריצוי כנ"ל:

ולפי האמור י"ל הא דרמו"ן ז"ל במה שאמרו (תענית כ"ט), כשחרב ביהמ"ק מוצ"ש הי', דבשבת לא הי' אפשר לביהמ"ק ליחרב, היינו טעמא נמי כנ"ל, דהנה החורבן אף שהי' במדת הדין, מ"מ תוכו הי' רצוף אהבה, וכמו 20 אב רחמן המשקה לבנו סם מר לרפאותו והבן קטן וצועק בבכי, והאב אף שנכמרו רחמיו על בנו ובכל צרותיו לו צר, ומעיו המו עליו לקול צעקת הבן, מ"מ אינו משגיח על מה שמעיו מתחתכין, כי טובת הבן ורפואתו נחשבות אצלו יותר, כן הי' ענין החורבן, שאם הי' הקב"ה מונע מהם העונש, היו נשארים בלתי מתוקנים ועבירה גוררת עבירה עד לאין מרפא רח"ל, אם כן העונש עצמו הוא 30 מדת הרחמים, וזהו פירוש דברי רש"י ז"ל (בפסוק א' מ"ה) ולא שמע ה' בקולכם כביכול עשיתם מדת הרחמים כאילו אכזרי, שהרחמים עצמם נראין בחיצוניותם כאכזריות, ועל כן תמצא שרוב השמות שבמגילת איכה הם שם הוי' ב"ה שהוא שם של רחמים, וע"כ הי' בחודש אב, עפ"י"מ שאיתא בזה"ק שניסן נקרא חודש האביב שהאותיות כסדרן אב"ג [היינו ש"ב במ"ק הוא ג'] והאותיות כסדרן מורין על רחמים, אבל תשרי האותיות תשר הם למפרע מורה על דין, ולפי זה חודש אב שאותיותיו לגמרי כסדרן עוד יותר מאביב מורה לרחמים היותר גדולים, אלא לרגלי רוממות הרחמים אי אפשר להם להופיע בעולם אלא ע"י לבוש דין, והוא הכלי לריצוי כנ"ל, ע"כ בשבת שכל האורות הם בלי כלים אי אפשר הי' לחורבן להיות בשבת:

30
40
50